<u>בבית המשפט העליון</u>

ע"א 11744/04

בפני:	כבוד השופט א' א' לוי כבוד השופטת ע' ארבל כבוד השופט ס' ג'ובראן
המערער:	עו"ד מאיר זיו
	נ ג ד
המשיב:	הוועד המחוזי של לשכת עורכי הדין בתל אביב
	ערעור על החלטת בית הדין המשמעתי הארצי מיום 3.11.04 בבד"א 86/99 ובבד"א 94/99 שניתנה על-ידי עו"ד י' ריחני, עו"ד מ' בלטר ועו"ד נ' גוטרמן
תאריך הישיבה:	א' באייר תשס"ה (10.5.05)
בשם המערער:	עו"ד נחמן גולדברג
בשם המשיב:	עו"ד עמוס ויצמן

<u>פסק-דין</u>

<u>השופטת ע' ארבל</u>:

האם דבק קלון במעשיו של המערער, עורך דין אשר הורשע בפלילים בעקבות אירוע בו תקף את שכנתו? זו השאלה הניצבת לפתחנו בערעור זה.

הרקע העובדתי וההליכים בערכאות דלמטה

1. **המערער הורשע בבית משפט השלום בתל-אביב בעבירות של תקיפה חבלנית, עבירה לפי סעיף 380 לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן - חוק העונשין) וגרימת נזק בזדון, עבירה לפי סעיף 452 לחוק העונשין. הוא נמצא אשם בתקיפת שכנתו (להלן-המתלוננת), על רקע ויכוח שנתגלע ביניהם לאחר שהמערער חסם את חנייתה ברכבו. בית משפט השלום קבע, כי בעקבות הדברים שהוחלפו ביניהם, סטר המערער למתלוננת על פניה וגרם לכך שמשקפיה עפו מפניה ותיקים שהיו בידה נפלו ארצה.**

עוד נקבע, כי המערער אחז בידה של המתלוננת ובחולצתה, זרק אותה על מכסה המנוע ואחר כך על הרצפה. ערעור שהגיש המערער לבית המשפט המחוזי נדחה.

2. בעקבות הרשעתו של המערער הגיש המשיב בקשה לבית הדין המחוזי של לשכת עורכי הדין (להלן - בית הדין המחוזי) להטיל עונש על המערער לפי סעיף 75 לחוק לשכת עורכי הדין, התשכ"א-1961 (להלן-החוק). בית הדין המחוזי, לאחר שנדרש לנורמות ההתנהגות הנדרשות מעורך דין מחוץ למסגרת המקצועית ולשאלה מהי "עבירה שיש עימה קלון", קבע כי דבק קלון בעבירות בהן הורשע המערער בבית משפט השלום.

בית הדין המחוזי ציין בהחלטתו כי אופי עיסוקו של עורך הדין דורש הקפדה יתרה על התנהגות הולמת מצדו. עוד נקבע, כי אף שהעבירות לא בוצעו במסגרת עיסוקו המקצועי של המערער, הרי שהן מעידות על פגם בכשרותו למלא את תפקידו. בית הדין המחוזי תמך מסקנתו לפיה המערער מתקשה לשלוט "ביצריו ובכעסו", בהתנהגותו המתלהמת של המערער בפניו וקבע כי הסברו של המערער לביצוע העבירות – רצונו להגיע מוכן לדיון בבית המשפט - אינו מכשיר את ביצוען. לאור הקביעה כי דבק קלון בעבירות שבוצעו על ידי המערער, ובשים לב לעבירות המשמעת הרבות בהן הורשע בעבר, השית בית הדין המחוזי על המערער עונש של 3 חודשי השעיה בפועל ו-6 חודשי השעיה על תנאי אם יעבור כל עבירה דומה.

שני הצדדים ערערו על פסק הדין לבית הדין המשמעתי הארצי של לשכת עורכי הדין (להלן – בית הדין הארצי). בית הדין הארצי דחה את ערעורו של המערער וקיבל את ערעור המשיב על קולת העונש, על ידי שהחמיר בעונשו של המערער והעמידו על 6 חודשי השעיה בפועל ו-6 חודשי השעיה על-תנאי, לאחר שיושב לו רישיונו, שלא יעבור עבירה מהעבירות בהן הורשע בהליך הפלילי בפני בית משפט השלום.

3. הערעור שבפנינו מכוון נגד קביעת הערכאות הקודמות כי דבק קלון בעבירות בהן הורשע המערער. המערער טוען, כי הערכאות הקודמות שגו בכך שהתעלמו מקביעות בית משפט השלום בדבר "פרובוקציות", כלשונו, מצד המתלוננת, אשר המתלונן אך נגרר אחריהן. ההתעלמות מעובדות אלה והעובדה שמדובר בסכסוך שכנים שאין לו כל קשר לעובדת היותו של המערער עורך דין, צריכות היו להוביל, לשיטתו, לקביעה כי אין מדובר בעבירות שיש עימן קלון. לחלופין טוען המערער כי יש להקל בעונש שהושת עליו. לטעמו, נסיבות המקרה, נסיבותיו האישיות והעובדה שמדובר באירוע משנת 1993 - לפני למעלה מ-11 שנים - צריכות היו להביא לכך שלא ייגזר

עליו עונש של השעיה בפועל, או למצער, לא היה מקום לכך שבית הדין הארצי יחמיר בעונשו.

עבירה שיש עימה קלון

4. המסגרת הנורמטיבית התוחמת את גדריו של הדיון מצויה בהוראת סעיף 75 לחוק, הקובע כדלקמן:

> 75. הרשעה בפלילים.
> עורך דין שהורשע בבית משפט או בבית דין צבאי בפסק סופי בשל עבירה פלילית, רשאי בית דין משמעתי מחוזי, על פי בקשת קובל, להטיל עליו אחד העונשים האמורים בסעיף 68, אם מצא שבנסיבות העניין היה בעבירה משום קלון.

דא עקא, החוק, בדומה לרשימה ארוכה של חיקוקים אחרים שעניינם בתוצאות הרשעה בעבירה שיש עמה קלון, אינו מפרש "קלון" מהו או באילו נסיבות דבק הוא בעבירה. מלאכת יציקת התוכן למושג זה היא כל כולה יציר כפיה של הפסיקה (ראו למשל: בג"צ 178/81 ג'אפר נ' עודה, פ"ד לו (1) 40, 50; על"ע 18/84 כרמי נ' פרקליט המדינה, פ"ד מד (1) 353, 372; בג"צ 251/88 עודה נ' ראבי ואח', פ"ד מב (4) 837; עש"מ 4123/95 אור נ' מדינת ישראל – נציב שירות המדינה, פ"ד מט (5) 184, 189). במספר רב של הזדמנויות, בהקשרים מהקשרים שונים, נדרש בית משפט זה לטיבו של הקלון שדבק במבצע עבירה ואף על פי כן נותר הוא מושג אמורפי ועמום שאת התוכן שראוי הוא לשאת יש לגבש בהתחשב בתכלית החוק שמכוחו הוא מוטל.

עם זאת, אין חולק כי בהקשרים השונים בהם מדבר המחוקק ב"קלון", משקף הקלון עמדה ערכית-מוסרית, הגם שאמות המידה לקביעתו משפטיות הן (ר' גביזון "עבירה שיש עמה קלון כפסול לכהונה ציבורית" משפטים א (1968) 176, 180; עש"מ 4123/95, שם, בעמ' 189; על"ע 18/84, שם, בעמ' 372; ה"ש 2/03 בעניין בונפיל, פ"ד נז (4) 849, 853). ככלל, מקובל כי עבירה שיש עמה קלון היא עבירה שדבק במבצעה פגם מוסרי חמור, כאשר על טיבו של הפגם יש לעמוד בכל מקרה לגופו על פי הקשרם של דברים ושל המעשים (בג"צ 11243/02 פייגלין ואח' נ' יושב ראש ועדת הבחירות ואח', פ"ד נז (4) 145, 161).

הקלון שדבק בביצוע העבירה נלמד אפוא בעיקרו של דבר מחוסר המוסריות האופף את ביצוע העבירה במקרה הנדון. ככלל, המסקנה בדבר הקלון שדבק במעשה

ובעושהו תנבע מנסיבות ביצוע העבירה, גם כאשר העבירה עצמה אינה מהחמורות שעלי ספר החוקים (בג"צ 436/66 בן אהרון נ' ראש המועצה המקומית פרדסיה, פ"ד כא (1) 561, 564; בג"צ 6163/92 אייזנברג ואח' נ' שר הבינוי והשיכון ואח', פ"ד מז (2) 229, 266; בג"צ 103/96 כהן נ' היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד נ (4) 314, 327; בג"צ 11243/02 פייגלין נ' יושב ראש ועדת הבחירות, פ"ד נז (4) 145, 160; גביזון, שם, בעמ' 182). בהקשר זה מקובלת ההבחנה בין שלושה סוגי עבירות לצורך ההכרעה בסוגיית הקלון:

> "א. עבירות שמטבע ברייתן יש עמן קלון, אך יכול שהנסיבות המיוחדות בהן נעברה העבירה יישללו את פגם הקלון.
> ב. עבירות שמטבע ברייתן אין עמן קלון, ושום נסיבות שבעולם לא יהפכו עבירות אלה לעבירות שיש בהן קלון, כגון העבירות שבגינן נושאים באחריות מוחלטת אף ללא כוונה פלילית.
> ג. עבירות גבוליות שאין עמן קלון, אך יש שבנסיבות מיוחדות יהיה בהן משום קלון" (בג"צ 178/81, שם, בעמ' 50).

מרכז הכובד של ההכרעה בשאלת הקלון מצוי אם כן בנסיבות בהן בוצעה העבירה.

5. מטרתה של הוראת סעיף 75 לחוק אינה עונשית, שהרי ההוראה מדברת במי שהורשע כבר ונגזר דינו על ידי בית המשפט. מטרתה של ההוראה נגזרת ממטרתו של הדין המשמעתי - שמירה על רמתו של מקצוע עריכת הדין ועל אמון הציבור בעורכי דין (על"ע 2579/90 ועד מחוזי תל אביב נ' עו"ד פלוני, פ"ד מה (4) 729, 733; על"ע 3467/00 הוועד המחוזי של לשכת עורכי הדין בתל אביב נ' צלטנר, פ"ד נו (2) 895, 900). לפיכך, את המשמעות שתינתן ל"קלון" בהקשר שלפנינו יש לגבש בהתאם לתפישתנו את תפקידו של עורך הדין ואת אמות המידה המוסריות והנורמטיביות שלפיהן עליו לנהוג. במילים אחרות, המשמעויות שניצוק אל תוך התיבה "קלון" הן אלה המקיימות את התכונות אשר מצופה שיהיו בעורך דין על מנת שיוכל למלא תפקידו, תוך שמירת האמון שרוחשים הציבור ומערכת המשפט לקהילת עורכי הדין (על"ע 2579/90, שם, בעמ' 732 – 733; על"ע 3467/00, שם; גביזון, שם, בעמ' 183 - 184).

כאמור, לא ניתן למצות ולקבוע עקרונות מנחים מתי תיחשב עבירה כעבירה שיש עימה קלון. יחד עם זאת, כאשר בעורך דין עסקינן, במי שמהווה איבר מאבריה

של מערכת המשפט, הרי ש"כעבירה שיש עמה קלון" צריכה להיחשב עבירה המעידה על כך שעורך הדין אינו מכבד את החוק ואין מרותו של החוק עליו, עבירה המעידה על מבצעה כי אינו שועה לאותם כללים ועקרונות שהמערכת אליה הוא משתייך אמונה על שמירתם, על כיבודם ועל הטמעת הציות להם, עבירה שיש בה לפגוע בכבודה של המערכת כולה. בנוסף, יש שעבירה תיחשב כ"עבירה שיש עימה קלון" אם היא מעידה על "אופי פגום, על העדר שליטה ביצר או על תפישה אתית מעוותת של תפקוד עורך הדין והחוק בחברה" (ג' קלינג אתיקה בעריכת דין (2001) בעמ' 517; על"ע 2579/90 שם, בעמ' 734-733).

הקביעה אם דבק בעבירה קלון אם לאו מוכרעת אם כן, בין היתר, בהתאם למידת החריגה שבהתנהגותו של עורך הדין מסטנדרד ההתנהגות המצופה מהעוסק במקצוע זה. סטנדרד זה גבוה הוא. עורך דין נדרש לעמוד ברף נורמטיבי גבוה. תחת גלימתו מסתופפות, זו בצד זו, כל אותן חובות הייחודיות למקצועו, וביניהן גם החובה לכבד את החוק, החובה לשמר את מעמד קהילת עורכי הדין, את כבוד המקצוע ואת האמון שרוחש הציבור לעורכי הדין, אמון שהוא מאבני היסוד לפעולתם. חובות אלה מוטלות על עורך הדין גם כאשר יוצא הוא את שערי בית המשפט, גם כאשר אין הוא פועל בכובעו כעורך דין. החובות שנוטל הוא על עצמו מרגע שעטה על כתפיו את גלימת עורך הדין ממשיכות לחייב אותו גם כאשר מסיר הוא את הגלימה. אכן, השאלה האם נעברה העבירה תוך שעורך הדין ממלא תפקידו או במנותק מעיסוקו זה אינה מעלה ואינה מורידה לעצם ההכרעה בשאלת הקלון, כל עוד נמצא כי התנהגותו אינה עולה בהתאמה עם ההתנהגות המצופה והנדרשת מעורך דין (קלינג, שם, בעמ' 516; על"ע 2531/01 חרמון נ' הוועד המחוזי של לשכת עורכי הדין בתל-אביב-יפו, פ"ד נח (4) 55, 66 - 67). ברוח זו פסק בית משפט זה כי למוסדות לשכת עורכי הדין סמכות להטיל עונש, מכוח הוראת סעיף 75 לחוק, גם בגין עבירות שבוצעו שלא במסגרת מילוי תפקידיו המקצועיים של עורך הדין ואפילו אם אלה אינן מהחמורות ביותר עלי ספר החוקים. כן נקבע כי ישנן עבירות מוחלטות, שאינן דורשות כל יסוד נפשי ואשר בנסיבות יצביעו על קלון שדבק בהתנהגותו של עורך הדין (על"ע 1734/00 הוועד המחוזי של לשכת עורכי הדין בתל אביב נ' עו"ד שפטל (לא פורסם, ניתן ביום 1.1.02); על"ע 4/88 עו"ד פלוני נ' הוועד המחוזי של לשכת עורכי הדין בתל אביב-יפו, פ"ד מג (3) 475, 481; על"ע 2579/90, שם, בעמ' 733 - 734). יפים בהקשר זה דברים שאמרה השופטת נתניהו:

> "אין אנו סבורים, שמעשים, שאינם הולמים את כבוד המקצוע, הם רק כאלה שנעשו במסגרת המוגבלת של

> התנהגות עורך הדין תוך כדי עיסוקו בעבודה המקצועית, ונוטים אנו לראות התנהגות בלתי הולמת גם במסגרת רחבה מזו שהוגדרה בבד"א 8/76 (3), בעמ' 228, והמתרחבת, בנסיבות מתאימות, אף על התנהגותו של עורך-דין מחוץ לעניני עבודתו המקצועית. אך אין אנו רואים צורך לקבוע כאן הגדרות המדויקות, שאינן דרושות לענייננו" (על"ע 8/81 הוועד המחוזי של לשכת עורכי הדין נ' פלוני (לא פורסם, ניתן ביום 2.3.82)).

תמציתם של דברים, עורך הדין נושא עמו את יוקרתו ואת הדרו של המקצוע, כמו גם את החובות המוטלות על העוסק במקצוע זה, הן בעת העיסוק במקצוע והן בעיתות פנאי. אלה גם אלה ראוי להן שיתוו את התנהלותו.

מן הכלל אל הפרט

6. עניין לנו בעורך דין אשר הורשע בביצוע עבירות אלימות על רקע ויכוח סתמי שהתגלע בנוגע למקום חנייה ואשר בעקבותיו טעמה המתלוננת את נחת זרועו. התנהגות שכזו אין לה מקום ואין לקבלה. הציפיה מכל אדם הנקלע למצב מעין זה אליו נקלע המערער הוא שפתרונה של המחלוקת יימצא בדיבור והבנה, שלא על דרך חבטות ומהלומות. ביתר שאת מצופים הדברים ממי שהינו חלק ממערכת המשפט, ממי שבהתנהגותו אמור לשקף את הערך של כיבוד החוק. התנהלותו של המערער אינה עולה בקנה אחד עם מקצועו. אלימות, כמו-גם התבטאויות מבישות או סרות טעם (הגם שאין טענה שכזו בהתייחס למערער) אינה נמנית על ארסנל הכלים שבידו של עורך דין המוצא עצמו מעורב בויכוח, יהא הדבר במסגרת תפקודו המקצועי או מחוץ למסגרת זו; היא פוגעת בכבוד מקצוע עריכת הדין ובתדמית העוסקים במשלח יד זה. משכך, איני רואה ליתן משקל לעובדה שמעשה האלימות בוצע על ידי המערער שלא על רקע ההקשר המקצועי.

אני סבורה, כי נסיבות ביצוע העבירה - ביצוע עבירת אלימות על ידי עורך דין, על רקע ויכוח שבמוקדו עניין פעוט ערך, עוצמת האלימות והעובדה שהמערער הוא זה שפתח באלימות - מעידות על הקלון שדבק במערער. אין מקובלת עלי טענתו של המערער כי "נגרר" למעשה האלימות בעקבות "פרובוקציות" שיצרה המתלוננת. גם אם יש ממש בטענת המערער כי המתלוננת אף היא חמת מזג, אין בכך ולו דבר. האלימות הופעלה על ידי המערער. הוא שבחר בתגובה אלימה, שלוחת רסן, המוליכה לידי מסקנה כי הוא מתקשה למשול בכעסו. טענתו כי פעל מתוך לחץ להגיע מוכן לבית המשפט אך מחזקת הקביעה כי דבק קלון במעשיו, שכן המערער חבט במתלוננת, תוך שהוא דורס ברגל גסה את החוק, על מנת שיהא בידו להגיע מוכן לדיון בבית המשפט,

לעטות עליו את גלימת עורך הדין ולקחת חלק בעשיית המשפט. אין זאת אלא כי הדבר מלמד על תפישתו הלקויה של המערער את תפקידו. אדגיש, כי איני קובעת מסמרות בשאלה האם כל עבירת אלימות שהורשע בה עורך דין יש עימה קלון. הקביעה בעניין זה ראוי לה שתיעשה בכל מקרה על פי נסיבותיו. עם זאת אבהיר, כי אני נוטה לעמדה כי בנסיבות חריגות ויוצאות דופן בלבד ניתן יהיה לקבוע כי הפעלת אלימות על ידי עורך דין אין עמה קלון.

סיכומם של דברים, אני סבורה כי בעבירות בהן הורשע המערער דבק קלון.

7. המערער טוען, כאמור, כי גם אם דבק קלון במעשיו אין נסיבות העניין מצדיקות עונש של השעיה. לחילופין, טוען הוא, היה על בית הדין הארצי להותיר על כנו את העונש שהטיל עליו בית הדין המחוזי, תחת שיחמיר בו. בין הטעמים שמעלה המערער לקולא: העובדה שהוא הינו עורך דין ותיק, הנזק הכלכלי הכבד שייגרם לו כאדם מבוגר אם יושעה והעובדה שמאז בוצעו העבירות חלף למעלה מעשור.

מעשה אלימות מעין זה שבוצע על ידי המערער מחייב ענישה הולמת שתבטא את סלידת קהילת עורכי הדין מן המעשה ואת הפסול שיש במעשה שכזה המבוצע על ידי עורך דין. בבואנו לבחון מהו העונש ההולם במקרה כגון דא לא ניתן להתעלם מכך שמדובר בעורך דין ותיק שלחובתו הרשעות רבות בעבירות משמעת. ריבוי הרשעות הינו שיקול כבד משקל אותו לא ניתן שלא להביא בחשבון בבחינת עונשו של המערער (על"ע 2443/04 הוועד המחוזי של לשכת עורכי הדין נ' עו"ד ישראל בלום (טרם פורסם, ניתן ביום 7.2.05)). יפים לעניין זה דברי השופט בייסקי בעל"ע 4/83 מאירוב נ' הוועד המחוזי של לשכת עורכי הדין בתל-אביב, פ"ד לט(1) 75:

> "...אם במדיניות הענישה בפלילים המקובל הוא, כי ריבוי הרשעות קודמות מפעיל בדרך כלל שיקול בכיוון החמרת העונש, בשיפוט משמעתי על אחת כמה כמה. משום שהשיפוט המשמעתי מטרתו, מלבד ענישת הנאשם, לשמור, כי יהא נקי המחנה של העוסקים במקצוע עריכת-דין, וכי לא ייפגע האמון אשר רוחש הציבור הרחב המזדקק לשירותיהם של חברי הלשכה. יתר-על-כן: כאשר המדובר הוא בעורך-דין, שהרשעותיו הקודמות מלמדות על מועדות נמשכת בעבירות על החוק או על הכללים בדבר אתיקה מקצועית, יש שהכמות הופכת לאיכות. על- כן המסקנה, כי הגיעה השעה להפסיק חברות בלשכה לתקופה ממושכת או לצמיתות, עשויה להתקבל לאו דווקא בגין הרשעה ספציפית בעבירה חמורה, אלא גם כאשר הוגדשה הסאה כבר קודם על-ידי חריגה נמשכת, כשלא למד עורך הדין

> לקחו והוא מורשע שוב, ולו אף בעבירה, אשר לו לבדה עמדה, ניתן היה להסתפק בעונש המתאים לאותה עבירה ושאינו חמור ביותר" (שם, בעמ' 83).

אכן, לחובתו של המערער הרשעות משמעתיות קודמות רבות, ביניהן גם הרשעות בגין איומים על עורכי דין ועל שוטרת. כמו כן עומדות לחובתו הרשעות משמעתיות בגין התבטאויות בוטות והתנהגות בוטה. הרשעות אלה, בעבירות שיש להן יסוד "קרוב" לעבירות אלימות, מעידות על הדופי שממשיך להתקיים במערער ועל כך שאינו מפנים, ככל הנראה, רף ההתנהגות הנדרש מעורך דין מהו. כמו-כן, מאז אירוע האלימות שבמוקדו של תיק זה, צבר המבקש הרשעות משמעתיות נוספות, הגם שאלה אינן קרובות במהותן לנסיבות התיק שבפנינו.

השיקול העיקרי העומד למערער לקולא הינו פרק הזמן הממושך שחלף מאז בוצעו העבירות. חלוף הזמן הינו שיקול משמעותי, אולם המשקל שיש ליתן לו נגזר בכל מקרה על פי נסיבותיו (על"ע 2758/97 גולדשטיין נ' הוועד המחוזי של לשכת עורכי הדין (לא פורסם, ניתן ביום 28.4.98); על"ע 6/70 פלוני נ' לשכת עורכי הדין, מחוז ירושלים, פ"ד כה(1) 673, בעמ' 677 – 678). בנסיבות התיק שבפנינו, גם כשאני משווה לנגד עיני את פרק הזמן הממושך שחלף מאז בוצעו המעשים - למעלה מ- 11 שנים – נותרת חומרת המעשים בעינה ועל כנה נותרת העובדה שהתנהגותו של המערער סוטה סטיה קשה מההתנהגות ומהסגנון ההולמים עורך דין, חותרת תחת יסודותיו של אמון הציבור בעורכי דין ופוגעת בכבודו של מקצוע עריכת הדין. בנסיבות אלה, חסד עשה בית הדין הארצי עם המערער כאשר הסתפק בהחמרה בעונשו ל- 6 חודשי השעיה בפועל. עונש זה משקף איזון ראוי, לטעמי, בין חומרת המעשים והצורך בהוקעתם מזה, לבין השיקולים לקולא, ובפרט חלוף הזמן וגילו המבוגר של המערער מזה.

8. על בסיס האמור, לו דעתי תישמע, אציע לחבריי לדחות את הערעור ולקבוע כי בעבירות שביצע המערער יש משום קלון וכי אין מקום להתערב בעונש שהושת עליו.

המערער יתחיל לרצות את עונש ההשעיה החל ביום 1.11.05.

ש ו פ ט ת

השופט א' א' לוי:

אני מסכים.

ש ו פ ט

השופט ס' ג'ובראן:

אני מסכים.

ש ו פ ט

הוחלט כאמור בפסק-דינה של השופטת ארבל.

ניתן היום, ג' באב תשס"ה (8.8.2005).

ש ו פ ט ש ו פ ט ת ש ו פ ט

_____
העותק כפוף לשינויי עריכה וניסוח.04117440_B01.doc
מרכז מידע, טל' 02-6750444 ; אתר אינטרנט, www.court.gov.il